

Recente ontwikkelingen van de broedpopulatie van de Aalscholver *Phalacrocorax carbo*

Na het historisch overzicht dat Coomans de Ruiter (1966) over het broeden van de Aalscholver samenstelde en de publikaties van Rooth & Jonkers (1972) en Rooth (1974), heeft Timmerman (1979, 1983) in de *Atlas van de Nederlandse broedvogels* en in het deel *Dieren* van het handboek *Natuurbeheer in Nederland* de ontwikkeling van de broedvogelpopulatie tot 1978, respectievelijk 1981 geschetst. De spectaculaire toename van de laatste jaren, zowel in aantal broedvogels als in aantal kolonies, maakt het zinvol om de verdere ontwikkeling vast te leggen (tabel 1).

In de laatste jaren is het aantal broedparen toegenomen tot ruim 10 000 in 1985. Deze aantalsoename komt vrijwel geheel op rekening van de Oostvaardersplassen. In de meeste andere kolonies was er weliswaar ook een toename, maar getalsmatig leverde die toch maar een geringe bijdrage aan het totaal. De ontwikkeling van de kolonie in het Naardermeer is niet geheel duidelijk. Van 1978 tot 1982 bleef het aantal, gebaseerd op nesttellingen in de winter, constant. In 1984 schatten Van Eerden & Zijlstra (1985) het aantal op grond van kolonieritmiek op c. 4300 paar. Ook in de jaren ervoor moeten er meer Aalscholvers zijn geweest dan in de tabel is aangegeven, omdat er bij telling van nesten in de winter door nestverlies sprake is van een

onderschatting van de aantallen (van Eerden & Zijlstra 1985). Toch kan worden gesteld dat de totale stand in Nederland in de loop van 1978-85 meer dan verdubbeld is. Parallel aan de aantalsoename nam ook het aantal broedplaatsen toe van twee in 1977 via vijf tot tweemaal vier, vijf, zes en zeven, tot negen in 1984 en 12 in 1985. Het betreft hier steeds moerasbosjes waarbij de nestbomen in of naast het water staan.

Het aantal van 10 300 in 1985 is groter dan ooit in deze eeuw is vastgesteld (maximum 4000 in 6 kolonies in 1940). Hierbij moet bedacht worden dat de soort echter pas sinds 1965 volledige bescherming geniet. De populatie in Nederland was in die jaren op haar dieptepunt (minimum 800 paren in 2 kolonies in 1962), mede onder invloed van verhoogde mortaliteit door milieuverontreinigingen (Coomans de Ruiter 1966). Het herstel hiervan heeft lang geduurd, hetgeen samenhangt met het feit dat de vogels pas na vier of vijf jaar geslachtsrijp zijn. Het is niet duidelijk of er nog andere oorzaken zijn voor de recente groei van de populatie. In Denemarken nam sinds de totale bescherming in 1971 het aantal toe van 600 paren in 1971 tot 1800 paar in 1979 en ruim 6000 paar in 1984 (Hald-Mortensen 1985). Er is ook een nieuwe kolonie op de zandplaat Tøftesø in zee gekomen, waar de vogels op de kale bodem broeden en in zee vissen. Hansen (1984) vermeldt voor 1982 voor Denemarken 3676 paar en voor de Bondsrepubliek Duitsland 126 paar. Knief & Witt (1983) vermelden dat in Sleswijk-Holstein na het uitsterven in de vorige eeuw voor het eerst weer broedpogingen plaatsvonden in 1982 en 1983.

Tabel 1. Aantallen nesten van de Aalscholver in 1978-85 (cijfers betreffen benaderingen). *Numbers of nests of Cormorant during 1978-85 (approximate figures).*

Terreinen <i>Breeding sites</i>	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Oude Venen (Eernewoude)	— ¹	—	—	—	—	12	55	107
Wanneperveen	200	200	325	325	350	375	550	530
Hengforderwaarden (Olst)	—	—	—	—	—	7 ²	4	6
Oostvaardersplassen	175	790	1100	2000	2500	3900	4600	5100
Lepelaarsplassen	—	—	—	—	—	—	—	150
Naardermeer ³	2660	2300	+ ⁴	2460	2500	+	4300	4000
Nieuwkoopse Plassen	2	—	—	—	2	3	7	7
Brede Water (Oostvoorne)	—	—	—	—	—	—	24	195
Dordtse Biesbosch	3	60	69	41	32	75	60	160
Brabantse Biesbosch	—	—	—	2	2	—	—	2
Lobberdensche Waard (Pannerden)	—	—	—	—	—	—	3	10
Hollandsch Diep (Tonnekreek)	—	—	—	—	—	—	—	2

¹ voor zover bekend niet gebroed *no breeding activity*; ² broedpoging *breeding but not successful*; ³ 1978-82 nesttellingen winter, aantallen onderschat *nest counts winter, numbers underestimated*, 1984-85 gebaseerd op kolonieritmiek *based on colony rhythm* (van Eerden & Zijlstra 1985); ⁴ wel gebroed maar niet geteld *breeding but not counted*.

Aalscholver, 27 augustus 1983, Oostvaardersdijk, Lelystad (Luit Buurma). *Cormorant* *Phalacrocorax carbo*.

Door Gregersen (1985) wordt voor NW-Europa (ondersoort *sinensis*) een totaal aantal van 19 550 paar voor 1984 genoemd. Het Nederlandse aandeel in de broedvogelstand bedraagt dus ongeveer 50%.

Dankzegging De volgende personen verstrekten gegevens voor dit overzicht: F. Alta & F. W. Prins (Natuurmonumenten), J. J. van Baarssen (Natuurmonumenten), L. M. J. van den Bergh (Rijksinstituut voor Natuurbeheer), M. R. van Eerden & E. P. R. Poorter (Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders), D. Feij (Staatsbosbeheer), W. G. Gerritse (Staatsbosbeheer), U. G. Hosper (It Fryske Gea), B. van Ingen (Natuurmonumenten), J. van der Neut (Staatsbosbeheer), R. Veldkamp (Natuurmonumenten).

Summary Recent increase of the breeding population of the *Cormorant* *Phalacrocorax carbo*

During the late 1970's and early 1980's, the number of Dutch Cormorants increased from at least 3000 breeding pairs in 1977-78 to more than 10 000 in 1985, which is more than twice as many as the former maximum of this century (1940: 4000 pairs). In the 1960's, the population was at its minimum (1962: 800 pairs). At present, twelve breeding colonies are operative (1970's: 2-5), which contribute for 50 percent of the NW, European breeding population of *sinensis*.

Literatuur

COOMANS DE RUITER L. 1966. De Aalscholver, *Phalacrocorax carbo sinensis* (Shaw & Nodder) als broedvogel in Nederland, in vergelijking met andere Westeuropese landen. *Limosa* 39: 187-212.

- VAN EERDEN M. R. & ZIJLSTRA M. 1985. Aalscholvers *Phalacrocorax carbo* in de Oostvaardersplassen, 1970-85. *Limosa* 58: 137-143.
- GREGENSEN J. 1985. Mellanskarven i Nordvästeuropa 1984. *Vår Fågelvärld* 44: 162.
- HALD-MORTENSEN P. 1985. Aktuell forskning om Mellanskarvens biologi i Danmark. *Vår Fågelvärld* 44: 159-160.
- HANSEN K. 1984. The distribution and numbers of the Southern Cormorant *Phalacrocorax carbo sinensis* in Europe. *Dansk orn. Foren. Tidsskr.* 78: 29-40.
- KNIEF W. & WITT H. 1983. Zur Situation des Kormorans (*Phalacrocorax carbo*) in Schleswig Holstein und Vorschläge für seine künftige Behandlung. *Bericht dt. Sek. int. Rat Vogelschutz* 23: 67-79.
- ROOTH J. 1974. Over de stand van enkele voor Nederland karakteristieke broedvogels. *Vogeljaar* 22: 681-688.
- ROOTH J. & JONKERS D. A. 1972. The status of some piscivorous birds in the Netherlands. *TNO nieuws* 27: 551-555.
- TIMMERMAN A. 1979. Aalscholver *Phalacrocorax carbo*. In R. M. Teixeira, *Atlas van de Nederlandse broedvogels*, p. 34-35. *Natuurmonumenten, 's-Graveland*.
- 1983. Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*). In *Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Natuurbeheer in Nederland; Dieren*, p. 44-48. *Pudoc, Wageningen*.

J. Rooth, *Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Postbus 46, 3956 ZR Leersum*

Foerageren de Tafeleenden *Aythya ferina* van het Haringvliet in de Grevelingen?

Sinds het midden van de jaren zeventig verblijven er in september en oktober grote aantallen Tafeleenden in het oostelijke deel van het Haringvliet (Ouweneel 1980). Vanaf 1977 schommelt het jaarlijkse maximum hier rond de 20 000. De eerste vogels arriveren in de loop van augustus, waarna in de meeste jaren in oktober het maximum bereikt wordt. In de loop van oktober en november neemt het aantal snel af. In de wintermaanden is het aantal Tafeleenden in het Haringvliet-Hollandsch Diep zeer laag. Dit aantalsverloop verschilt sterk van dat op het IJsselmeer, waar gedurende de gehele winter grote aantallen Tafeleenden aanwezig blijven (van der Wal 1978). Overdag wordt bij de grote concentratie Tafeleenden op het Haringvliet nauwelijks foerageeractiviteit waargenomen. Op 30 oktober 1984 werd van een groep van